

BÖLÜM 16

YAŞLI RUH SAĞLIĞI

Sibel ARGUVANLI ÇOBAN¹

Nurcan DÜZGÜN²

GİRİŞ

20. yüzyılda yaşam beklentisinde ve yaşlı nüfusta meydana gelen artış yaşlılık döneminin 21. yüzyılı şekillendiren önemli olaylar arasında yerini almasına neden olmuştur (1). Teknolojik ilerlemeler, pek çok alanda olduğu gibi sağlık alanında da gelişmelere olanak sağlamıştır. Bulaşıcı hastalıklarla mücadele, aşıların geliştirilmesi, koruyucu sağlık hizmetlerinin benimsenmesi, geliştirilen yeni tıbbi tanı araçları ve ilaçların sağkalım üzerine olumlu etkileri beklenen yaşam süresinin uzamasına katkıda bulunmuştur (2,3). Bu gelişmelerle birlikte konut olanakları ve beslenme gibi yaşam koşullarındaki değişiklikler de bu artışı desteklemiştir (1,4,5). Böylece dünya çapında insanlar daha uzun bir yaşam sürmeye başlamışlardır. Bugün çoğu insan altmışlı yaşlarında ve sonrasında uzun süre ve sağlıklı yaşamayı beklemektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 2015 yılında dünya nüfustaki oranı %12 olan 60 yaş üstü bireylerin oranının 2050 yılına gelindiğinde %22'ye çıkacağını bildirmiştir. Bu da 60 yaş üstü bireylerin sayısının neredeyse iki katına çıkacağı anlamına gelmektedir (6).

Yaşlılıkla ilgili farklı yaklaşımlar ve sınıflandırmalar olmakla birlikte çoğunlukla benimsenen ölçüte göre 65 yaş ve üstü bireyler yaşlı olarak değerlendirilmektedir (3). Kronolojik olarak değerlendirildiğinde doğumla birlikte geçen yılların toplamı olarak ifade edilse de *yaşlanma*; biyolojik, fonksiyonel, fiziksel,

¹ Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği AD, sibelarguvanli@hotmail.com

² Öğr. Gör., Gazi Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, nurcanduzgun@gazi.edu.tr

Verdiğimiz tüm bakımları hümanist bir yaklaşımla değerlendirmek, yaşamın son günlerini saygın bir biçimde geçirmesi için yaşlı bir bireye destek olmak, bazen de yaşlı bireyin kaybı sonrası bakım vericileri ev ziyareti ile değerlendirmek ve yanlarında olmak önemlidir. Nitekim yaşlı bir bireye bakım veren birey bazen bir başka yaşlı birey de olabilmektedir. Bu defa kayıp ve yalnızlık deneyimleri ile baş etmek için kendisi daha yoğun bir desteğe gereksinim duyabilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Fahs MC, Cabin W, Gallo WT. Healthy aging and mental health: A public health challenge for the 21st century. In: Cohen N. Galea S. (Ed.) *Population Mental Health Evidence, policy, and public health practice*. Routledge Taylor & Francis; 2011. p.248-283.
2. Göçer Ş. Yaşlanma Kavramı. İçinde: Göçer Ş. ve Üstündağ Öcal N. (Ed.). *Güncel Yaklaşımlarla Yaşlı Sağlığı*. 1. Basım. Ankara. Nobel Akademik Yayıncılık; 2021. p.1-6.
3. Kalinkara V. *Temel Gerontoloji: Yaşlılık Bilimi*. Genişletilmiş 4. Basım. Ankara. Nobel Akademik Yayıncılık; 2021. p.7-39.
4. World Health Organization. 2017. Erişim Tarihi: 23.12.2021 <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-of-older-adults>
5. Karatay G. Koruyucu ruh sağlığı perspektifinde yaşlı bireylere yaklaşım: Halk sağlığı hemşireleri anahtar rolde midir? İçinde: Bilgili N. (Ed). *Yaşlı Sağlığı ve Bakımı*. 1. Baskı. Ankara. Türkiye Klinikleri; 2021. p.7-11.
6. World Health Organization. Mental health of older adults. 2021. Erişim tarihi: 23.12.2021.
7. Akkaş İ. Sosyolojik Bağlamda Yaşlılık ve Sosyal Dışlanma. Sempozyum Onursal Başkanı. 2020. p.56.
8. Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Erişim Tarihi: 21.12.2021. <https://sozluk.gov.tr/>
9. Şentürk Ü. *Yaşlılık Sosyolojisi Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri*, Bursa: Dora Yayıncılık; 2020. p.15.
10. Görgün Baran, A. Yaşlanma. İçinde: Sağlam EB, Ögün Boyacıoğlu A, Gelgeç Bakacak A. (Ed.) *Sosyoloji*. Ankara. Siyasal Kitabevi; 2018. p.597.
11. Erkurun H. Yaşlanma korkusu. *Sağlık ve Toplum*, 2020;(1):26-29.
12. Ersoy S. Yaşlılarda üriner inkontinans: Günlük yaşam aktivitesi, yaşam kalitesi ve uyum gücü. *Medical Sciences (NWSAMS)*, 2019;14(3): 137-145.
13. Altun A. ve Demirel B. Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığıyla ilgili tutumları: Keskin MYO örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2020;9(1):423-434.
14. Şahin H. ve Erdem Y. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2017; 219-232.

15. Kaptan G. Yaşlanma ve Yaşlılıkla İlgili Tanımlamalar. İçinde: Kaptan G. (Ed.) *Geriatrye Çok Yönlü Bakış*. İstanbul. Nobel Tıp Kitabevi; 2016. p:1-14.
16. United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division. World Population Prospects 2019. Erişim Tarihi: 15.01.2022. <https://population.un.org/wpp/>
17. Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK). 2021. Erişim Tarihi: 28.06.2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yasli-lar-2021-45636>
18. Tufan İ. *Antik Çağ'dan Günümüze Yaşlılık ve Yaşlanma*. Ankara: Nobel Yayınlar; 2016. p.133.
19. T.C.AileveSosyalPolitikalarBakanlığı. Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı Uygulama Programı. 2013. Erişim Tarihi: 28.06.2022. <https://tatd.org.tr/geriatri/wpcontent/uploads/sites/14/2021/11/TU%CC%88RKI%CC%87YEDE-YAS%CC%A7LILARIN-DURUMU-VE-YAS%CC%A7LANMA-ULUSAL-EYLEM-PLANI-UYGULAMA-PROGRAMI-2013.pdf>
20. Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezleri Yönetmeliği. 2008. Erişim Tarihi: 28.06.2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=12317&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
21. Üçok A. Yaşlılıkta aktivite kuramı ile yaşamdan kopma kuramının karşılaştırılması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2018;(11)56:451-456.
22. Özgür Ö. ve Sabbağ Ç. *Kırsal Alanda Yaşlılık Adıyaman Samsat Örneği*. Ankara: Sabev Yayınları; 2014. p.9-46.
23. Onur B. *Gelişim Psikolojisi (Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm)*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları; 2017. p.190.
24. Danış Z. Türkiye'de yaşlı nüfusun yalnızlık ve yoksulluk durumları ve sosyal hizmet uygulamaları açısından bazı çıkarımlar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 2019;(1):67-83.
25. Yıldız R. Yaşlılık Üzerine Teorik Yaklaşımlar. İçinde: Abay AR. ve Güngör F. (Ed.) *Yaşlılarla Sosyal Hizmet*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları; 2017. p.22-27.
26. Abay A. ve Yıldız R. *Yaşlılarla Sosyal Hizmet*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları; 2017. p. 22-23.
27. Artan T. *Yaşlılarla Sosyal Hizmet*. 2. Baskı. Ankara: Sabev Yayıncılık; 2018. p. 47-49.
28. Kutlu FY. ve Acı ÖS. Yaşlı Ruh Sağlığına Toplum Ruh Sağlığı Hemşireliği Yaklaşımı. İçinde: Ünsal Barlas G. (Ed.) *Toplum Ruh Sağlığı Hemşireliği*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2018. p.55-61.
29. World Health Organization. Global age friendly cities: A guide. Paris, France: World Health Organization. 2007.
30. Aslan M. ve Hocaoğlu Ç. Yaşlılarda intihar davranışı, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2014;6(3):294-309. doi:10.5455/cap.20131229101314
31. Berkman LF. Social epidemiology: Social determinants of health in the United States: Are we losing ground? *Annual Review of Public Health*, 2009;30,27-41.
32. T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu. Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı, 2015-2020. Ankara: Anıl Reklam Matbaa Ltd Şti. 2015. p. 9-10.

33. Karahan FŞ. ve Hamarta E. Geriatrik olgularda kronik hastalıkların ve polifarmasi- nin ölüm kaygısı ve anksiyete üzerine etkisi. *Aegean J Med Sci*, 2019;1,08-13.
34. World Health Organization. World report on ageing and health. WHO Publications; 2015.
35. Yon Y, Mikton CR, Gassoumis ZD, Wilber KH. Elder abuse prevalence in community settings: A systematic review and meta-analysis. *Lancet Glob Health*, 2017;5:147-56.
36. Tufan İ, vd. Türkiye’de gerontoloji atlası: Yaşlı yoksulluğu ve yalnızlık üzerine bulgu- lar. *Geriatrik Bilimler Dergisi*, 2019;2 (1): 1-7.
37. Kalıncara V, Arpacı F. Yerde yaşlanma. VII. Ulusal Yaşlılık Kongresi, 23-25 Mayıs 2013, Karabük. p.54-60.
38. Kalıncara V. ve Kalaycı I. Yaşlı sağlığı ve konut. İçinde: Kalıncara V. (Ed.) *Yaşlılık Yeni Yüzyılın Gerçeği*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 2019. p.65-93.
39. Eyüboğlu H. ve Zorlu T. Yerde yaşlanma ve konutlarda yaşama mekânlarının ta- sarımı. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD)*, 2021;14(2), 59- 69. doi: 10.46414/ yasad.974658
40. Alıcı Y.ve Ertan T. Yaşlı hastalarda psikiyatrik muayene ve aile ile çalışmak. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2012;2,294-305.
41. Dilbaz N. Geriatrik Hastalarda Anksiyete Bozuklukları ve Tedavisi. 2010. Erişim Tarihi: 23.12.2021. http://akademikgeriatri.org/files/Akademik_Geriatri_2010/ Konusma_Metinleri/22.pdf
42. Çavuşoğlu Ç. ve Demirkol ME. Yaşlılarda bağımlılık. *Bağımlılık Dergisi*, 2018;19(3):59-69.